

Хрватска и ове године свечано обележава годишњицу „Олује“, злочиначке акције која је иза себе оставила пустош, која се скоро ни две деценије после не може обновити. И док председник Иво Јосиповић кличе да су протеривање 250 000 Срба "дани поноса и славе које више нико не може оспорити нити довести у питање", из Крајине се данас исељавају чак и досељени босански Хрвати. Тако се само у последња три месеца, из Книна и Грачаца у Канаду иселило чак 48 хрватских породица, па ако је тако Хрватима, можемо претпоставити како је преосталим Србима, који су годинама изложени непрестаном притиску и ускраћивању основних права. Срби у Хрватској су од конститутивног народа сведени на националну мањину, која сада броји нешто више од 4% становништва, док се Хрватска свим силама труди да се тај број на различите начине још више смањи. Због такве ситуације, велику пажњу је изазвала одлука Уставног суда Хрватске, који је крајем јула, и то у изборној години, укинуо одредбу Закона о правима националних мањина, по којој се мањинама с више од 1,5 посто становника, дакле пре свега српској и италијанској, унапред јамчи најмање три заступничка места у Сабору. Према тој одредби, усвојеној крајем прошле године, Срби у Хрватској су бирали своја три посланика на страначкој листи, с тим да су осим три гарантована, имали могућност за избор већег броја посланика. За следеће изборе ће важити правила која су важила и на прошлим, па ће српска мањина бирати укупно три своја посланика, у засебној изборној јединици,

Уговор са ђаволом

Одлуку Уставног суда одмах је, поред представника италијанске мањине, критиковало вођство СДСС-а, партије која слови као главни заступник Срба у Хрватској, и на чију је иницијативу и споменута одредба и донета. Потпредседник СДСС-а Милорад Пуповац је изјавио да је "Уставни суд Хрватске вратио Србе и друге мањине у политички и уставни гето" уз оцену да је то најдиректније супротно Уставу РХ, који наводи да припадници националних мањина, уз опште, могу имати и посебно право гласа. Поред Пуповца, оштро је протествовао и Фурио Радин, заступник италијанске мањине, који је навео да је то "нечувена политичка одлука" и најавио да ће се Клуб заступника националних мањина жалити Суду за људска права у Страсбуру.

На први поглед, рекло би се да је промена изборног закона још један вид притиска на мањине у Хрватској, али, мора се ипак приметити да је одлука Уставног суда резултат тужбе појединих невладиних организација, иза којих стоје и представници малих српских странака, који су се жалили да је СДСС стављен у привилегован положај. Српски демократски форум Вељка Џакуле жалио се три пута, с образложењем да су његове одредбе Закона о правима националних мањина резултат договора владајућег ХДЗ-а са СДСС-ом, док је недавна пресуда чак и поздрављена од стране Српске народне странке.

СДСС је учествовала у доношењу спорне одредбе после освојена сва три мандата предвиђена за Србе, на изборима 2007. У јануару 2008. СДСС је ушла у коалицију са ХДЗ-ом и тако постала права српска партија која је ушла у хрватску владу, у којој је остала и после доласка Јадранке Косор. Боравак у Влади српских представника ипак није Србима донео готово никакав бољитак, а проблеми српске заједнице у Хрватској су и даље бројни. И даље су актуелна питања враћања станарских права, обнове имовине, неисплаћених пензија, радног стажа, откупа добијених станова, добијања држављанства. Од укупно 250.000 српских избеглица, у Хрватску се до данас вратило 55.000, а Срби повратници немају једнаке изгледе за запошљавање у јавним и државним службама. Безбедносна и економска ситуација на подручјима повратка је лоша, а етнички мотивисани напади на Србе су и даље чести, без јасне и недвосмислене осуде јавности. Очигледно, за три године боравка СДСС-а у Влади Хрватске, проблеми Срба не само да нису решени, већ многи готово да нису ни покренути са мртве тачке, попут питања жртава „Олује“, пошто ни 16 година после, све жртве нису ексхумиране ни идентификоване. На списку несталих води се више од 2.000 особа, хрватски органи веома споро решавају то питање, а посебно проблем идентификације посмртних остатака, јер оно помаже да се открију и починиоци злочина и покрену судски процеси.

Боравак у Влади није дакле допринео да СДСС на челу с Милорадом Пуповцем и Војиславом Станимировићем пружи одговарајући одговор на понижавајући и обесправљен положај Срба у Хрватској. Политика СДСС-а показала је стога очигледан неуспех, док су у исто време Станимировић и Пуповац успели оно што у Хрватској мало коме полази за руком – успели су наине да уједине многе Србе и Хрвате у тврдњи да је СДСС свој боравак у влади искористио за корупцију и учвршћивање свог положаја као доминатног представника српске мањине.

Боравак у Влади није дакле допринео да СДСС на челу с Милорадом Пуповцем и Војиславом Станимировићем пружи одговарајући одговор на понижавајући и обесправљен положај Срба у Хрватској.

Поводом усвајања измена Закона о правима националних мањина, председник Заједнице Срба у Хрватској Светозар Ливада упутио је у децембру 2010. хрватској јавности отворено писмо, у коме саопштава да је усвајањем тих измена озакоњен „клијентелистички апсурд“ који је ставио политичку корупцију „испред интереса људи, државе и друштва“, а да предложене промене, договорене између ХДЗ и СДСС, стављају СДСС у привилеговани положај. Према Ливади, „промене, немају везе са националном групацијом којој су наводно намењене, нити на било који начин осигуравају више демократских права за ту националну заједницу, већ оспоравају српској националној заједници позитивну дискриминацију коју су добиле све друге мањинске заједнице.“ Ливада се у свом писму пита да ли се тим законским решењем уводи право доживотног заступања одређене националне заједнице преко једне странке и једнога човека из исте странке, и закључује да је све направљено да би се „СДСС-у гарантирало да буде једнакији од других, односно загарантирало да унапријед има осигурано право да представља Србе у Сабору од сада па довијека.“

Договор ХДЗ-а и СДСС-а критиковали су и заступници СДП-а и других хрватских опозиционих странака, који су истакли да је то „еклатантан примјер политичког торбареза и трговања, а дил СДСС-а и ХДЗ-а око изборног закона ништа друго доли – политичка корупција“. Хрватски опозиционари су истицали да су Пуповац и Станимировић добро наплатили одржавање ХДЗ-а на власти, и да је привилегован статус СДСС-а и Српског националног већа био услов подршке влади Иви Санадера.

Услуга за услугу

Политику ХДЗ-а према Србима не треба посебно истицати, и познато је да је ова странка и њен некадашњи лидер Фрањо Туђман један од главних актера „Олује“ и иницијатори геноцидне политике према Србима у Хрватској. Међутим, у односу на свог садашњег коалиционог партнера ХДЗ се показао као врло поуздан и дарежљив, и како је у децембру писао „Нови лист“ [\[1\]](#) све своје обавезе које проистичу из споразума са

СДСС-ом је све до једне испунио. Прво је изменама Уставног закона о правима националних мањина одређено да сва већа свих националних мањина при локалној самоуправи имају право да се удружују у тзв. координације, а једино је Србима унапред зацртано да се могу удружити само у једну – односно у Српско народно вијеће, коме је на челу Милорад Пуповац. То значи да је регионалним (жупанијским) већима Срба онемогућено да се удруже у неки нови савез уколико би били незадовољни радом СНВ-а или да истакну неку независну листу. Тако је, како наводи Нови лист, осигуран ексклузивитет СНВ-у преко кога иде главнина новца намењеног програмима и пројектима српске националне мањине у Хрватској. (Уставни суд Хрватске укинуо је и одредбе Закона које су прогласиле Српско национално вијеће као националну Координацију вијећа српске националне мањине.)

Други корак испуњења коалиционог споразума било је гарантовање да ће СДСС имати три посланика у Сабору, што је учињено тако што је прошле године у Закон унесена одредба по којој српска странка која на изборима освоји релативну већину добија сва три српска заступника. То је створило могућност да СДСС освоји сто посто српских мандата у парламенту и на следећим изборима, иако је у Хрватској регистровано пет странака са српским предзнаком.

Поставља се онда питање шта је то мотивисало ХДЗ да буде тако широке руке и Пупавцу и екипи подари такав статус.

Управо ова решења су изазвала протесте да је СДСС стављен у привилегован положај, не само у односу на друге странке Срба у Хрватској него и у односу на све остале странке на изборима, што је у критици ујединило и Србе и Хрвате. Поставља се онда питање, шта је то мотивисало ХДЗ да буде тако широке руке и Пуповцу и екипи подари такав статус. Чињеница је да без њих не би могла да се оформи влада, али чини се да су Пуповац и СДСС ХДЗ-у дали нешто много вредније – дали су им наиме легитимитет за „Олују“ на коју су Хрвати сада тако поносни. Можемо замислити колико би данас Србији био драгоцен неки истакнути Албанац, који би се заложио да Косово остане у саставу Србије, а Хрватска је таквог већ пронашла. Јер, и поред непрестаних славопојки хрватског државног врха на рачун „Олује“ и „Бљеска“ много већу политичку тежину има када један Србин из Хрватске у јавности непрестано понавља да „Олуја“ није спорна и да је Хрватска имала легитимну основу за акцију, што Милорад Пуповац већ дуже време ради. Према његовом мишљењу, основа за легитимност „Олује“ налази се у измењеној резолуцији коју је Савет безбедности УН донео 1994, кад су снаге УН престале да буду „заштитне“, што је по њему био „сигнал за преговоре о статусу Срба, али и да Хрватска добије могућност да неполитичким путем успостави контролу над својим границама“.

Пуповац сматра да одговорност за егзодус Срба лежи на Книну и Београду, који су одбацили могућност преговора и план 34 [2], а није га поколебала чак ни недавна пресуда Хашког трибунала генералима Готовини и Маркачу, која је „Олују“ оквалификовала као удружени злочиначки подухват. Гостујући на ХТВ-у у емисији „Недељом у два“ аутора Александра Станковића у мају ове године, Пуповац је дословно изјавио да " хрватски грађани који су учествовали у Хрватској војсци не би смели у пресуди препознати оптужницу против себе, своје државе и нације, јер је „Хрватска имала легитимну основу за 'Олују', пошто је влада имала оправдане разлоге да успостави нормалну комуникацију на простору државе, омогући избеглицима да се врате и прекине стање ни рата ни мира.“ Он је истина, у интервјуу навео и да је "Фрањо Туђман био искрен у својим политичким намерама и више пута поновио да у Хрватској никада више неће бити више од три до четири одсто Срба, да је у Хрватској било етничког чишћења" и да је „било и оних који су „Олују“ употребили и у друге сврхе

[3]

, али ни једном реченицом није довео у питању оправданост акције хрватских снага, већ је истакао да се „мора почети разликовати жито од кукоља - оно чиме се можемо поносити, што је у складу с међународним правом, с оправданим разлогом за покретање војних акција, од онога што с тим није смјело имати никакве везе“.

[4]

Нови статус Срба

Овај интервју и ставове Милорада Пуповца није потребно коментарисати, они говоре сами за себе, а Пуповац је више пута показао да се у свим важним питањима по Србе у Хрватској потпуно слаже са званичном хрватском политиком, тако да изјаве о „Олуји“ нису једине над којима се можемо згражавати и ишчуђавати. Тако је, када је српски министар за дијаспору Срђан Срећковић покренуо питање враћања конститутивности Срба у Хрватској, Пуповац одговорио да иницијатива за повратак конститутивног статуса „сасвим сигурно неће доћи од релевантних представника српског народа у Хрватској“, јер је конститутивност, која јесте историјско искуство Срба у Хрватској, „на жалост поништена и компромитована током 90-их“ а Срби су, „захваљујући политици која је тада вођена изгубили капацитет којим би могли да обнове једно такво искуство“. Зато, рекао

је том приликом Пуповац „ми у новим околностима и у складу са властитим потенцијалима градимо нови статус Срба“.

Пуповац је заиста у стању да превазиђе и самог себе, тако да не треба да изненади ни када прочитамо да је на Божићном пријему за нову 2011. доделио награду СНВ-а, која носи име Николе Тесле, Владимиру Шексу, нити треба да нас чуди што се изјаснио и против петиције српских избеглица којом се од Хрватске тражи да реши сва њихова имовинско-правна питања пре него што буде примљена у ЕУ.

Пуповац је заиста у стању да превазиђе и самог себе, тако да не треба да изненади ни када прочитамо да је на Божићном пријему за нову 2011. доделио награду СНВ-а, која носи име Николе Тесле, Владимиру Шексу, нити треба да нас чуди што се изјаснио и против петиције српских избеглица којом се од Хрватске тражи да реши сва њихова имовинско-правна питања пре него што буде примљена у ЕУ. Можда он тако замишља и гради тај нови статус Срба у Хрватској – од поносног народа са слободарском и антифашистичком традицијом до послушника који за мрвице из власти и државних фондова аминује најгори злочин који се над његовим народом одвио после Другог светског рата. Нажалост, показало се да таквих Срба никад не недостаје, а видимо да од „Алијиних и Тачијевих“ Срба нису далеко ни они „Фрањини, Ивини и Јадранкини“ .

Статус Срба у Хрватској 2011. није много бољи од оног 1995. а једни од најзаслужнијих за то су сигурно Милорад Пуповац и СДСС. И зато, ма шта мислили о хрватском правосуђу и хрватским институцијама, морамо поздравити одлуку Уставног суда – јер заиста треба одузети право СДСС за ексклузивно представљање Срба, и надати се да ће на новим изборима, Срби изабрати странку која ће се заиста заузети за њихове интересе, или која се макар неће толико улизивати својим џелатима и на сав глас давати легитимитет злочину над својим сународницима.

[1] <http://www.novolist.hr/Komentari/Kolumne/Trn-u-peti-Natase-Bozic/Tko-dirne-u-Pupovca-mrzi-Srbe>

[2] <http://www.kurir-info.rs/vesti/milorad-pupovac-pravda-oluju-88255.php>

„Олуја“ над Ивиним и Јадранкиним Србима

Пише: Младен Ђорђевић
четвртак, 04 август 2011 12:03

[3] <http://rs.seebiz.eu/politika/milorad-pupovac-sta-je-drugo-proterivanje-srba-nego-etnicko-ciscenje/ar-2061/>

[4] <http://www.tportal.hr/vijesti/hrvatska/125370/U-Hrvatskoj-je-bilo-etnickog-ciscenja-ali-Oluja-je-imala-legitimnu-osnovu.html>